

ตอนที่ 1

จริยธรรมในการพัฒนาหลักสูตร

รองศาสตราจารย์ ดร. อารมณ์ นวนจิตร

บทนำ

ความสำคัญและความตั้งพันธ์ระหว่างอธิบัตรกับการพัฒนาหลักสูตร

“ผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติ เป็นผู้ประเสริฐในหมู่เทวตา และมนุษย์ทั้งหลาย” อัคคภญญสูตร 11/17

ความรู้หรือวิชาช่วงให้คนฉลาด มีความสามารถในการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ แต่ถ้าคนมีความรู้อย่างเดียว ไม่ปรับปรุงความประพฤติให้ดีก็ไม่ได้ คนมีความรู้หลายคนในสังคมกระทำในสิ่งชั่วร้าย ก่อให้เกิดความเสียหายและอาจเป็นคน怙โกรงที่สามารถทำได้แบบเนินกว่าคนไม่มีความรู้ ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีคนประเภทนี้ในสังคมอยู่จำนวนมาก ส่วนคนมีความประพฤติดี แต่ถ้าไม่มีความรู้ก็ถือเป็นคนที่ซังนักพร่องอยู่ คนทั่งหลายจึงพยายามเตะแสวงหาความรู้เพื่อประดับตน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการได้รับการศึกษาของบุคคลในชาติไว้หลายมาตรา ในมาตราที่ 69 ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรม นอกเหนือจากหน้าที่อื่น ๆ ที่สำคัญ ๆ ต่อประเทศไทย ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยให้ความสำคัญที่จะกระตับคนในชาติให้มีความรู้โดยทั่วไป และการมีความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้ชาติอยู่รอดปลอดภัยได มาตรา 81 จึงกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติดังนี้ “รัฐต้องจัดการศึกษา อบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คุณธรรม จึ ให้มี กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกรักกิจด้วยความต้อง เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สนับสนุนการศึกษา วิจัย ในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริม ภูมิปัญญาท่องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ”

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2542 นั้น ในมาตราที่ 23 กล่าวถึงการจัดการศึกษาว่า “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบรรณาการความความหมายของแต่ละระดับการศึกษา...” นอกจากนี้ในมาตราที่ 27 ยังได้กล่าวถึงหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยเน้นว่า “สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม”

วัตถุประสงค์ของรัฐที่ได้ตรากฎหมาย และพระราชบัญญัติังได้กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่าต้องการให้คนในชาติมีความรู้ และมีความประพฤติดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนซึ่งอยู่ในวัยเรียน ต้องการอบรมบ่มเพาะจากครูผู้สอน นั้นคือการที่หลักสูตรต้องบรรจุเนื้หางานระเกียบกับคุณธรรมและจริยธรรมไว้ ผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้ต้องเข้าใจวิธีการที่จะบรรณาการจริยธรรมเข้าไปในวิชาต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดสู่ผู้เรียน ให้อ阳มีประสิทธิภาพ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นห่วงเรื่องความประพฤติของคนไทยมาก ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ขุนนางชีกสามาคหัวประเทศ ครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2513 ดังนี้

“...ในบ้านเมืองเราทุกวันนี้ มีเดียงกล่าวกันว่า ความคิดชิจของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อม ความประพฤติที่เป็นความทุจริตหลายอย่าง มีท่าทีจะกล้ายเป็นเป็นสิ่งที่คนทั่วไปพากันยอมรับ และสมยอมให้กระทำกันได้เป็นธรรมชาติ สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมทำให้วิสิชิตของแต่ละคนมีความลังเลไปเป็นธรรมชาติ เป็นปัญหาใหญ่ที่เหมือนกระแตกถังอันใหญ่บ่าเข้ามาทั่วทั่วไปหมด จึงเป็นต้องแก้ไขด้วยการช่วยกันฝึกคิดนึกถึงก่อนหน้านี้ ในการดำเนินชีวิตของเรา เราต้องข่มใจไม่กระทำการสิ่งใด ที่เรารู้สึกด้วย ใจริงว่า ชั่วร้ายเสื่อม เรายังคงฝึกค่านความคิด และความประพฤติอย่างที่รู้สึกว่าขัดกับธรรมะ เราต้องกล้าและหากบันทึกกระทำสิ่งที่เราทราบว่าเป็นความดี

เป็นความถูก ต้อง และเป็นธรรม ถ้าเราเริ่มกัน เช่นนี้ให้ได้จริง ๆ ให้ผลของความคิดเห็นมากขึ้น ๆ ก็จะช่วยค้าขายส่วนรวมให้มีให้เสื่อมลงไป และจะช่วยให้ที่นี่คืนคืนคืนได้เป็นลำดับ..."

ความรู้สึกและความประพฤติซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ในส่วนของการแสวงหาความรู้นี้ หากแบ่งวิธีการจัดการศึกษา เป็น 3 วิธี ดังนี้

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) เป็นการจัดการศึกษา ตามระบบปกติ ที่มีการกำหนดหลักสูตรในโรงเรียนระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ทั้งสามัญ และสามาชีพ และระดับอุดมศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ซึ่งการศึกษาในระบบนี้ มีการจัดการเรียนการสอน ในสถานบันการศึกษาระดับต่าง ๆ มีหลักสูตรและระบบการจัดที่เฉพาะเจาะจงชัดเจน
2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Nonformal Education) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลนอกระบบโรงเรียนปกติ มีการจัดหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งไม่มีโอกาสจะศึกษาในโรงเรียนปกติ บุคคลจะสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ศึกษานอกเวลางาน และสมัครสอนเที่ยบบุคคลได้ตามความต้องการ และเพื่อน พูนความรู้ ทักษะ และพัฒนาภูมิปัญญาในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างกว้างไกลมากขึ้น การศึกษานอกโรงเรียนเป็นกระบวนการวิชาการ จัดการศึกษา เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป โดยสามารถจัดหลักสูตรต่อเนื่องตามสาขาวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นเพื่อการฝึกอบรม ฝึกทักษะเฉพาะเรื่องในเวลาที่กำหนด สามารถจัดโปรแกรมการศึกษาที่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของผู้พัฒนาการเรียนรู้ของบุคคล ให้มีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนางานในองค์กร โดยมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการ และการจัดการที่ไม่สามารถกำหนดให้แน่นอนได้ การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยธรรมชาติที่มนุษย์มีมาโดยตลอด เป็นการเรียนรู้จากทุกสิ่งทุกอย่างทุกเรื่อง จากประสบการณ์ จากการพบปะบุคคล พนักงานวัดถูกสิ่งของ อาคาร สถานที่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ จากสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น อุปกรณ์ทางระบบ Internet และการติดต่อสัมผัสรักษาความปลอดภัยในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education Process) ของมนุษย์ในสังคม เกี่ยวกับความการเรียนรู้ เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีต่อสุขภาพ ทันเหตุการณ์ ติดตามสถานการณ์ได้อย่างลับพื้น และต่อเนื่อง (โฉม หิงษ์, เอกสาร โรเนีย)

สรุปได้ว่า การศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ในสังคม 3 วิธีนี้ การศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็น 2 วิธี ที่เยาวชนทั่วโลกได้ใช้กันมากที่สุด มีความจำเป็นต้องมีการจัดหลักสูตร พัฒนาหลักสูตร และนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทุทธิศกราช 2540 ตามความพระราชนโปรดเกล้าฯ ลงพระบรมราชโองการ จึงเป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ควรจะได้กระทำกันอย่างรอบคอบ เรื่องสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือหลักสูตร ซึ่งเป็นตัวกำหนดในการเตรียมประสบการณ์ การเรียนรู้แก่ประชาชนของชาติ ในขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งคือการใช้หลักสูตร ได้ใช้ความคุ้มครองเพื่อประโยชน์ของประเทศ ต่อเนื่องแล้วหรือยัง คำสอนที่นักการศึกษาไม่ควรละเลยอย่างยิ่ง เพราะหากคนในชาติไม่ทราบหนักถึงความสำคัญของจริยธรรม เมื่อนั้นทิศทางการศึกษาของประชาชนคนไทยก็สร้างปัญหาแก่คนทั่วประเทศ

สบ ลักษณะ (2541, 384) ได้เสนอแนวคิดและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยระบุวัตถุประสงค์ของการศึกษาขึ้นพื้นฐานว่า เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีการพัฒนาการทางร่างกาย สมบูรณ์ จิตใจ อารมณ์ และสังคม เหมาะสมกับวัยนี้ ความรู้คุณธรรม ที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ได้อย่างเป็นสุข

วัตถุประสงค์เหล่านี้จะบรรลุผลหรือไม่ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการศึกษา ซึ่งคุณภาพของการศึกษาขึ้นพื้นฐาน ย่อมมาจากการพัฒนาหลักสูตร อันประกอบด้วย การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาครุ พัฒนาการเรียนการสอน เพื่อผลจากการทำให้ส่วนที่ได้รับการพัฒนาจะให้ผลกับเยาวชนหรือผู้เรียน คำถามคือ การพัฒนาเหล่านี้ จะเกี่ยวข้องกับจริยธรรมอย่างไร

บทที่ 1

จริยธรรม ค่านิยม และคำที่เกี่ยวข้อง

จริยธรรมมีความสัมพันธ์กับคำอื่น ๆ ที่เรียกแตกต่างออกไป เช่น ค่านิยม และคุณธรรม นักการศึกษางานท่านได้ผนวกริยธรรมไว้ในค่านิยมอย่างที่ Fraenkel (1980, 215) แบ่งค่านิยมเป็น 2 สาขา คือ สุนทรีย์ และจริยธรรม ส่วนวิชาเรียนบัตรี มีความคิดว่าจริยธรรมเป็น 1 ใน 6 ประเภทของค่านิยมเหมือนกัน ดังนั้นจริยธรรมคืออะไร เกี่ยวข้องกับค่านิยมและคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างไร

ความหมายของจริยธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525, 930) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบูรณ์ด้วยความดีในระดับต่าง ๆ ศีลธรรม และกฎศีลธรรม พนัส หันนาคินทร์ (2520, 10) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึงความประพฤติอันเพิงปฏิบูรณ์ด้วยความดี ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้เกิดความดี ความสุกต้อง และความเจริญรุ่งเรืองเกณฑ์สูงสุดในสังคม ดวงเดือน พันธุวนาริน (2522, 27) มีความเห็นแตกต่างออกไปโดยเขียนว่า จริยธรรม หมายถึงลักษณะทางจิตใจและสภาพแวดล้อมซึ่งทำให้บุคคลทำความดีหรือลดเว้นความชั่ว

ถูก (1974, 314) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า “การปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม” เรสท์ (1976, 6) เสนอข้อคิดที่แตกต่างออกไป โดยให้ความหมายของจริยธรรมว่า “เป็นในที่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความบุติธรรม การมีปะทะสัมพันธ์ในสังคม (social Interaction) โดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าหรือความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละคน”

พระธรรมปัญญา (2534, 4) อภิปรายความหมายของจริยธรรมว่า เป็นคำที่มีความหมายไม่ชัดเจน ผู้ใดได้เคยข้อว่าความหมายมี 2 แบบ แบบที่หนึ่งเป็นแบบที่เราบัญญัติขึ้นมา เป็นศัพท์ทางวิชาการจากตะวันตก ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Ethics”

เป็นคำใหม่ที่ใช้ไม่นานมานี้ ในทางตะวันตก จริยธรรม (Ethics) เป็นเรื่องเกี่ยวกับ ความประพฤติ หลักความประพฤติซึ่งเน้นพุทธกรรมที่แสดงออกไปภายนอก เนื่องจาก อย่างยิ่งที่เกี่ยวกับความประพฤติ หลักความประพฤติซึ่งเน้นพุทธกรรมที่แสดงออกไปภายนอก เนื่องจาก อย่างยิ่งที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ อีกแบบหนึ่งเป็นความหมายที่เป็นไปโดยศพที่เดิน ด้านของลึกลักษณะพุทธศาสนา คำว่า จริยธรรม มาจากคำว่า “จริยะ” บวก “ธรรมะ” ธรรมะในที่นี้แปลว่า สิ่ง หลัก หรือ จิต จริยะ แปลว่า ความประพฤติ แต่ถ้าคูให้ถูกซึ่งจะเห็นว่า จริยะนี้เป็นคำศพที่ในภาษาบาลี ตามไวยากรณ์มานาจารากศพที่ว่า จร จริยะ เป็นเพียงวิธีการทางไวยากรณ์ เพื่อจะให้รักศพที่เป็นกริยาเป็นนามชื่นนา ริยะ เป็น ปัจจัย (Suffix) เมื่อนำไปประกอบกันก็เป็น จริยะ ซึ่งเป็นคำนาม หมายความหมายที่แท้จริงอยู่ที่ จร จร แปลว่า เที่ยวไป เดินไป เป็นรูปธรรม ด้านของทางนานธรรมกับปริยนเที่ยบกับการเดินทางเหมือนกัน คือการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นความหมายตั้งแต่ ความคิด จิตใจ และพุทธกรรม

ในทางพุทธศาสนา คำว่า จริยะ นี้ใช้เป็นพิเศษในคำว่า ธรรมจริยะ ธรรม แปลว่า ประเสริฐ จริยะ คือการดำเนินชีวิต ดังนั้น ธรรมจริยะ คือการดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ

ความหมายของจริยธรรมของตะวันตก แตกต่างกับทางพุทธศาสนา จริยธรรมตามความหมายของทางตะวันตกมองด้านหนึ่งของชีวิตเท่านั้น โดยเน้นการแสดงออกภายนอก เป็นพุทธกรรมที่มองเห็นได้ หรือมีผลผลกระทบต่อสังคม เป็นต้น

ส่วนจริยธรรมในทางพุทธศาสนา มองชีวิตทั้งชีวิต ทั้งระบบ ทั้งกาย วาจา หรือใจ

ดังนั้นคำจำกัดความแบบตะวันตก คุณธรรมเป็นเรื่องคุณสมบัติทางจิตใจ จริยธรรม คือพุทธกรรมที่แสดงภายนอก มองเห็นได้

ความหมายทางพุทธศาสนา จริยธรรมกับครอบคลุมทั้งหมด ส่วนคุณธรรม เป็นส่วนหนึ่งในจริยธรรม

วิทย์ วิศวะเวทฯ และ เสธีรพงษ์ วรรณปัก ให้ความหมายจริยธรรม โดยแยกออกเป็น จริยะ กับ ธรรมะ โดยสรุปว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติ ส่วนธรรมะนั้นให้ความหมายโดยสรุปไว้ 4 ประการ คือ

1. ศรัทธาที่เป็นไปอย่างนั้นเอง เช่น ธรรมชาติ ธรรมศาสน กฎหมายชาติ
2. ความถูกต้องดีงาม เช่น ความชอบธรรม ความยุติธรรม ธรรมในที่นี้ มีความหมายตรงข้ามกับธรรม
3. สิ่งหรือปรากฏการณ์ 2 ชนิด คือ ชนิดหนึ่งถูกปูทางจากสิ่งอื่น ๆ หลาบสิ่ง กับสิ่งที่ปราศจากการปูทางแต่ง
4. หลักคำสอนของศาสนา เช่น พุทธธรรม คริสต์ธรรม อิสลามมิธรรม ถ้าจะให้ความหมายสอดคล้องกับหลักคำสอนของศาสนา จริยธรรมจึงหมายถึงหลักคำสอน ว่าด้วยความประพฤติ เป็นหลักสำหรับให้บุคคลปฏิบัติในการปฏิบัติดน อย่างไรก็ตามจริยธรรมไม่จำเป็นต้องมาจากคำสอนของศาสนาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น บางส่วนก็ได้มางจากแนวความคิดของนักปรัชญาด้วย เช่น อริสโตเตล แห่งอ นาตามะคานธี เป็นต้น (ปริชา เศรษฐี 2523, 84)

คำว่า จริยธรรม นอกจำกัดหมายถึงหลักปฏิบัติแล้ว ยังเป็นวิชาการแขนงหนึ่งด้วย ในเมื่น้ำงที่เรียกว่า จริยศึกษา และจริยศาสตร์ ทั้งจริยศาสตร์และจริยศึกษา มีความหมายแตกต่างกัน ซึ่งจะกล่าวถึงในความหมายของแต่ละเรื่องในหัวข้อนี้ ๆ ต่อไป

ความหมายของจริยธรรมกว้างกรอบคุณไปถึงค่านิยมด้วย ดังสา稻ะ บัวศรี สรุปว่า จริยธรรมมีอยู่หลายรูป จริยธรรมในรูปของศีล หรือในรูปของค่านิยมทางจริยธรรมก็มี หรือจริยธรรมในรูปของคุณธรรม และอาจรวมถึงค่านิยมในสังคมอีกด้วย จริยธรรมบางข้อก็เป็นสภาพนามธรรม เป็นความไม่มีตัวตน เช่น ทริโตรตติปape ความเสียสละ ความศรี คณศรี ฯลฯ บางข้อเป็นพฤติกรรม เช่น การให้ การช่วยเหลือ ความยั่งยืน หมั่นเพียร ความกตัญญูกตเวที จริยธรรม จึงหมายถึงคุณสมบัติทางความประพฤติ (Conduct) ที่สังคมมุ่งหวังให้สามารถของสังคมนั้นประพฤติ

ตาม จริยธรรมเกี่ยวซึ่ง โดยตรงกับความถูกต้องในความประพฤติ อันมีความหมายถึง การกระทำอย่างเสรี ภายใต้ขอบเขตของ โภธรรม อันได้แก่ ความสำานึกในความ บังควรที่จะกระทำ หรือเป็นหน้าที่ ๆ จะต้องการทำของสماชิกแต่ละคนในสังคมนั้น ความเปลี่ยนแปลงของจริยธรรมย่อมเกิดขึ้น ได้อยู่เสมอ ในเมื่อสภาวะการณ์ของการ ดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงในสภาวะการณ์ของชีวิตย่อมทำให้ทัศนะที่ คนมีต่อจริยธรรมเดิม ได้รับการพิจารณาใหม่ เกิดแผลดิใหม่ขึ้น จริยธรรมเดิมอาจจะ เปลี่ยนแนวทางหรือได้รับการเพิ่มเติม ขยายความให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์อัน เปลี่ยนแปลงไปแล้วนั้น หรือจะสรุปให้ชัดเจน ได้ว่า

1. จริยธรรมเป็นเรื่องของความคิด เป็นนามธรรม เป็นหลักการ เป็นเหตุ พด เป็นหลักทางศาสนา ชีวิตและสังคมใช้เป็นหลักในการยึดถือตัด สินใจ เพื่อจะปฏิบัติต่อไป
2. จริยธรรมเป็นพุทธกรรม หรือการกระทำที่มีพื้นฐานจากแนวทาง ที่ยึดถือ

มีนักการศึกษาไทยหลายคนที่ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้ ๆ แต่เข้า ใจ่ายอย่างที่ กัญญา สาระ ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม คือคุณค่าที่ควร ประพฤติ

พุทธศาสตร์กุญชุ ให้ความหมายของคำจริยธรรมว่า จริยธรรม คือศีลธรรม ซึ่งตรงกับ Morality (กรรมการฟีกหัคคู 2525, 10)

จากความหมายของคำ “จริยธรรม” ที่ได้นำจากแหล่งต่าง ๆ ดังที่ได้ระบุ รวมไว้ ผู้เขียนเชิงขอสรุปความหมายของคำ “จริยธรรม” ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ หนังสือเล่มนี้เท่านั้น ว่า

จริยธรรม หมายถึงความประพฤติ การปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับ ของสังคมและคนเอง คำว่า จริยธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ควรประพฤติ ใน การสอนจริยธรรมแก่นักเรียน ครูควรคำนึงว่าสิ่งที่ควรประพฤตินั้นควรประพฤติในกรณี ใด ในสถานการณ์ใด ในโอกาสหรือเวลาใด เช่น เมื่อเราสอนจริยธรรมแก่นักเรียนใน

ปัจจุบันนี้ เราจะต้องรู้สึกภาพของบ้านเมืองว่า ประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนา หลักจริยธรรมทั้งปวงที่จะสอนเจิงค์ดองสอนศักดิ์สิทธิ์กับการพัฒนาประเทศ ต่างเสริมให้นักเรียนเดินทางเป็นสมาชิกของสังคมที่กำลังพัฒนา ไม่ขัดต่อการพัฒนาและส่งเสริมให้การพัฒนานี้เป็นไปด้วยดียิ่งขึ้น

ความหมายของค่านิยม

1. ค่านิยมทางวิทยา

จากพจนานุกรมทางสังคมวิทยา ให้ความหมายค่านิยมโดยสรุปว่า เป็นนามธรรมที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถแต่ละบุคคลก็ยอมรับด้วย ค่านิยมจะถือว่าเป็นหลักความประพฤติที่มีเกณฑ์มาตรฐานทำเพาะเจาะลง มีจุดมุ่งหมายและเป็นรูปธรรมในบรรทัดฐานของสังคม ตัวอย่างเช่น ความยุติธรรม เสรีภาพ ความรัก (Theodorson 1969, 455)

2. ค่านิยม

จากพจนานุกรม ปรัชญา ค่านิยม หมายถึงคำที่ใช้แทน นาม และกริยา บางครั้งอาจใช้เป็นคำนาม เป็นนามธรรม หรือเป็นรูปธรรม ที่เป็นนามธรรมใช้คล้าย กับคำว่า คุณค่า หรือความดี ดังนั้นสิ่งที่ไม่ดีจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่า แต่ค่านิยมใช้ครอบคลุมทั้งที่ดีหรือไม่ดี เมื่อถูกกับอุณหภูมิที่ใช้ได้ทั้งความร้อนและความเย็น ความดี จึง เป็นค่านิยมฝ่าย梧 ขณะที่ ความชั่ว เป็นค่านิยมฝ่ายลบ

ส่วนที่เป็นรูปธรรม เอกพจน์ (A Value) หรือพุทธน์ (Values) หมายถึงทั้งสิ่งของที่เป็นสมบัติ และสิ่งของที่มีค่าในตัวเอง ทางปรัชญาถือว่า จริยธรรม รวมอยู่ในค่านิยม (Runes 1962, 330)

3. ค่านิยมวิทยา

จากพจนานุกรมวิทยา ค่านิยม หมายถึง ค่า หรือคุณงามความดี ความทะ夷อทะยาน อันเป็นที่หวังหรืออุคหมายซึ่งสังคมต้องการ ความอดทนหาสักแหณ (Chaplin 1973, 52)

4. ศ้านการศึกษา

จากพจนานุกรมการศึกษา คำจำกัดความของค่านิยมคือ

4.1 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการและไม่ต้องการ

4.2 ค่านิยมสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง วัฒนธรรมของสังคม หากสามารถ
ในสังคมแต่ละคนยอมรับ ค่านิยมตามความหมายนี้ ก็จะกลายเป็น³
มาตรฐานของคนไปด้วย

(Page, Thomas and Marshall 1980, 357)

จากพจนานุกรม 4 ศ้าน จะเห็นว่าคำจำกัดความของค่านิยม มีความแตกต่างและคล้ายคลึงกันนั่ง ต่อไปนี้ขอให้นักศึกษาอ่านคำจำกัดความของนักการศึกษาชาวไทยและต่างประเทศ ที่กล่าวถึงค่านิยมไว้ ดังต่อไปนี้

Fraenkel (1980, 215) ให้นิยามคำว่า ค่านิยม ว่าเป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นกับจิตใจคน ค่านิยมเป็นตัวแสดงถึงค่า (Worth) หรือความคิด ในหลายลักษณะจากประสบการณ์ โดยที่ค่านิยมแบ่งเป็น 2 สาขา คือ สุนทรีย์ และจริยธรรม สุนทรีย์หมายถึงความคิดพิจารณาว่าอะไรถูก อะไรผิด คุณธรรมอะไร ตัวจริยธรรมเป็นเรื่องความประพฤติการปฏิบัติของคนโดยมีคุณธรรม (Moral) เป็นพื้นฐานว่าทำอย่างไรคิด ทำอย่างไรถูก ค่านิยมตามความคิดของ Fraenkel จึงหมายถึง นามธรรม หรือความคิดที่คนตระหนักว่าอะไรคือสิ่งสำคัญในชีวิตและความปฏิบัติ

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ อธิบายว่า ค่านิยมด้านสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา เป็นความคิดความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดของคน อาบน้ำ อาภาริม เห็นด้วยกับบุญเหลือ เทพยสุวรรณ โดยสรุปว่า ค่านิยม เป็นผลสืบเนื่องมาจากการคิด (Ideas) ในเรื่องที่ควรจะเป็นและเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ปรารอนานหรือเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุถึงความปรารถนาดังกล่าว เพราะฉะนั้น ค่านิยม จึงเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า ควรจะต้องการสิ่งใดหรือควรจะปฏิบัติตอนอย่างไร (2520, 43, 47) สุนทรี โคมิน และ พัทธา สายหู ให้คำจำกัดความของค่านิยมคล้ายคลึงกันว่า ค่านิยม เป็นลักษณะความเชื่อที่มนุษย์แต่ละคนยึดถือไว้เป็นหลักปฏิบัติ ค่านิยมเป็นตัวกำหนด

พุติกรรมของบุคคล และมีลักษณะถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้ ค่า
นิยมแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ค่านิยมที่เป็นเป้าหมาย หรือค่านิยมหลัก หรือค่านิยมอุดมคติ
2. ค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติ หรือค่านิยมรอง หรือค่านิยมอุปกรณ์

(คณะกรรมการโครงการศึกษาเรื่องสตรีไทย 2520, 17, 19)

วชิรา บัวศรี อภิปรายว่า ค่านิยม หมายถึงทัศนคติและความเชื่อมั่นที่ฝัง
ลึกอยู่ในตัวตน และมีผลต่อพุติกรรมของบุคคล ค่านิยมเป็นสิ่งที่ได้รับสืบทอดมาหาก
พ่อ แม่ กรุ อาจารย์ และบางครั้งก็ได้มาจากการสั่งแวดล้อม ในทัศนะของ วชิรา บัวศรี
เชื่อว่า ค่านิยม แบ่งเป็น 6 ประเภท คือ ด้านวัฒน ด้านสังคม ด้านศาสนา ด้าน
ศิลธรรม ด้านจริยธรรม ด้านสุนทรียภาพ และด้านสังสรรค์ (คณะกรรมการโครงการ
ศึกษาเรื่องสตรีไทย 2520, 25)

สนิท สมัครการ และ สุนทรี โคมิน ให้คำจำกัดความของค่านิยมว่า คือ
ความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะถาวร เชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างหรือเป้าหมายของชีวิต
บางอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ตัวเองหรือสังคมเห็นดี เห็นชอบ สมควรที่จะยึดถือหรือปฏิบัติ
มากกว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายชีวิตอย่างอื่น (2525, 13) ส่วน พนัส หันนาคินทร์ มี
ความเห็นว่า ค่านิยม นั้นหมายถึง การยอมรับนับถือและพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่า
ที่คุณหรือกลุ่มคนมีอยู่ต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นวัฒน มนุษย์ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ รวมทั้ง
การกระทำในด้านเศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม และสุนทรียภาพ ทั้งนี้โดยได้ทำการ
ประเมินค่าจากทัศนะต่าง ๆ โดยถือวันและรอบคอบแล้ว

ด้วยจากศพที่คำพสมในภาษาไทย ระหว่างคำ ค่า และ นิยม "ได้คำแปลว่า
ความชอบและการยอมรับถือสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยคุณประโภชน์ในตัวของสิ่งนั้น ๆ
(อาจารย์ จนวนิชตร 2524, 9) จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้พูดสรุปได้ว่า ค่านิยม ตาม
ความหมายของแต่ละสาขาวิชา มีความแตกต่างกันในรายละเอียดเล็กย่อย แต่ใน
ประเด็นสำคัญแล้ว ทุกสาขามีส่วนที่คล้ายคลึงกันคือ ค่านิยมเกิดขึ้นจากการคิดอย่าง
รอบคอบ การวิเคราะห์อย่างถ้วนถี่เพลิดที่จะตามมาในชีวิต ผนวกกับความเชื่อ ความ

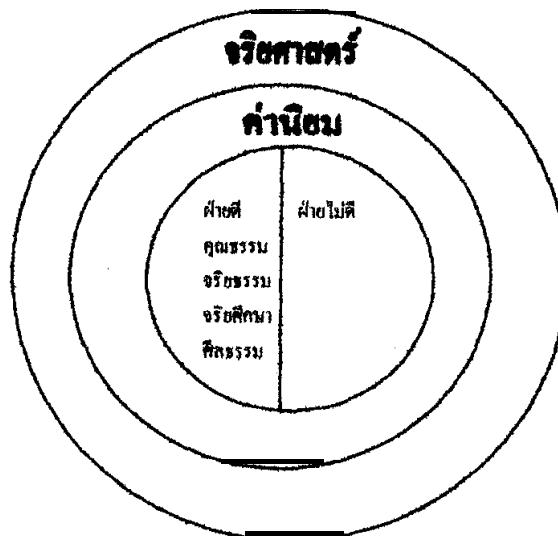
ครรชชา ที่สังคมไทยรวมและปัจจุบันคือว่าเป็นสิ่งมีคุณค่า โดยเหตุนี้ค่านิยมซึ่งก่อมาเป็นเครื่องนำทางพฤติกรรมของคนในแต่ละสังคมอย่างเดียว คนประเพณี เช่น ไร้ระท้อนให้เห็นความคิดความเชื่อของคนเหล่านี้ได้ฉันใด คนมีค่านิยมที่ศักดิ์จะทำความดีฉันนั้น

ความหมายของจริยศาสตร์

จริยศาสตร์ เป็นวิชาแขนงหนึ่งของวิชาปรัชญา ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ทางค้านคุณค่า ซึ่งแตกต่างกับวิชาสังคมศาสตร์ที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ค้านข้อเท็จจริง นักจริยศาสตร์ต้องศึกษา ทดลอง ดึงทฤษฎี เผื่นเดี่ยวกับนักวิทยาศาสตร์ (วิทย์ วิศวฯ 2526, 3 – 5) หรือถ้าจะให้ความหมายที่แคบลง จริยศาสตร์คือศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติ ความประพฤติและคุณค่าของมนุษย์ ตลอดจน ุดหมายปลายทางของชีวิต ดังนั้นจริยศาสตร์จึงเป็นเรื่องราวการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นปัญหารือ

1. ความถูก – ผิด ความดี – ชั่ว ความควร – ไม่ควร ของการกระทำของมนุษย์
2. ลักษณะของการทำดี หรือการทำอันมีคุณค่า
3. อะไรคือสิ่งอันพึงประสงค์ในสังคม หรือประเสริฐสุคสำหรับชีวิตมนุษย์
4. เกณฑ์หรือมาตรฐานการที่จะนำมาตัดสินถูก – ผิด ของการกระทำเนื่องจากเมื่อเราอนกว่า การกระทำอย่างหนึ่งถูก มันจะต้องถูกตามมาตรฐานการที่เราใช้ตัดสิน ซึ่งการกระทำเดี่ยวกันนั้นอาจพิจารณาได้ถ้าใช้มาตรฐานนั้นตัดสิน
5. การแสวงหาความเจ้มชัดในเชิงเหตุผล ในปัญหาที่เกี่ยวกับคุณธรรม ด่าง ๆ เช่น ความยุติธรรม การเห็นแก่ผู้อื่น ตลอดจนเรื่องด่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์ เช่น การเห็นแก่ตัว การฆ่าตัวตาย การรักตัวเอง เป็นต้น (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี 2525, 3)

จากความหมายที่จริยศาสตร์ เป็นวิชาการแขนงหนึ่งของปรัชญา ส่วน
จริยศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องราวด้านความประพฤติ การปฏิบัติ ที่จริยศาสตร์ได้ศึกษาค้นคว้า
มาแล้วบางส่วนและนำมาปููกลังอบรมแก่เยาวชน นักศึกษา และคนทั่วไป

จริยศาสตร์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Ethics ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก โบราณว่า Ethike ซึ่งหมายถึงกิจนิสัย (Habit) หรือประเพณี (Custom) ซึ่งในสมัย ของอธิส โอดิเดต มีความหมายถึงคุณธรรม หรือแสดงลักษณะทางคุณธรรม แต่ในความ หมายปัจจุบัน จริยศาสตร์เป็นทุนถิ่นภูมิเกี่ยวกับความประพฤติอันถูกต้องและดีงามมีคุณ ค่า เป็นเรื่องของการแสวงหาอะไรคือความดี มีหลักเกณฑ์ที่ได้เป็นเครื่องตัดสิน และ ด้วยเหตุผลประการใด

จากทฤษฎีและหลักการของจริยศาสตร์ ได้นำมากำหนดว่า พฤติกรรมใด
บ้างที่ถูกต้อง ดีงาม ควรประพฤติปฏิบัติ พฤติกรรมเหล่านี้เรียกว่า จริยธรรม หรือ
คุณธรรม และในกรณีที่เน้นทึ่งข้อห้ามและข้อควรประพฤติก็เรียกว่า ศีลธรรม กล่าวคือ¹
เป็นข้อควรประพฤติหรือข้อควรละเว้นจากการประพฤติในสิ่งที่สังคมพิจารณาแล้วว่า²
เป็นสิ่งควรกระทำ หรือควรละเว้น

ถ้าหากขั้นตอนที่กำหนดเป็นจริยธรรม ก็ถึงขั้นที่เรียกว่า จริยศึกษา คือการปฏิบัติตามความเชื่อที่กำหนดไว้ของจริยธรรม

ความหมายของจริยศึกษา

จริยศึกษา ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Moral Education ซึ่งมาจากศัพท์ว่า Mores ซึ่งหมายถึง จริย ประเพณี หรือกฎศีลธรรม เป็นสิ่งที่ทุกคนพึงปฏิบัติ เป็นบรรทัดฐานซึ่งควบคุมความประพฤติ ซึ่งสังคมพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นยั่นตรายหรือให้ประพฤติในสิ่งที่จะเอื้อประโยชน์สูงสุดแก่สังคม ทั้งเป็นตัวกำหนดความดูกดดัน หรือผิดพลาดไปทางสิ่งซึ่งสังคมยึดถือปฏิบัติ

จริยะ ภาษาไทยหมายถึง ความประพฤติ ตามความหมายของจริยานี้ ได้แบ่งคุณสมบัติแห่งความดีแทรกไว้ด้วย ความประพฤติมีความหมายแตกต่างไปจากพุทธกรรม กล่าวคือพุทธกรรมเป็นกิจกรรมหรือกระบวนการทางร่างกายซึ่งสามารถสังเกตได้ ท้านค้านปฏิกริยาได้ด้วยเฉพาะส่วนของล้านเนื้อ ต่อม หรืออวัยวะส่วนอื่น ๆ และการจัดระเบียบฐานปัจจัยนำทางไปสู่เป้าหมายของปฏิกริยาได้ด้วยนั้น พุทธกรรมเป็นกิจกรรมซึ่งร่างกายแสดงออกมาเมื่อถูกเร้าจากสิ่งแวดล้อม ส่วนความประพฤติในแบบจริยะ เป็นกระบวนการพุทธกรรมเข้ากับคุณธรรมคือสิ่งที่ดีงาม เป็นประโยชน์มีศีลธรรม เมื่อจริยะผนวกเข้ากับการศึกษา ซึ่งหมายถึงกระบวนการสร้างรูปแบบ เปลี่ยนแปลงพุทธกรรมของมนุษย์จากสัญชาติญาณไปสู่การเข้มแข็งคิด ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวไว้ว่า “เป็นการประหารเสียซึ่งสัญชาติญาณแห่งสัตว์” คือเนินกระบวนการเปลี่ยนแปลงพุทธกรรมของคนให้มีความแตกต่างไปจากสัตว์ และนำไปสู่ความเป็น “มนุษย์” การศึกษานุ่งในการพัฒนาคนทั้งทางร่างกาย จิตใจ ศักดิ์ปัญญา และสังคม

จึงอาจกล่าวได้ว่า จริยศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาพุทธกรรมของคนให้มีความประพฤติดี มีคุณธรรม และแสดงออกมานั้นเป็นปกตินิสัย

จริยศึกษามีความหมายเช่นไร ขึ้นอยู่กับผู้ที่ให้ความหมายว่าต้องการจะให้จริยศึกษารอบคุณอะไรบ้าง เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อประมวลสู่การปฏิบัติต่อไป

นักการศึกษา ครู อาจารย์ มองจริยศึกษาจากด้านของการจัดการศึกษาของประเทศไทยตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการ มีเรื่องว่ากระทรวงกรรมการ ที่ทำแผนการศึกษาชาติครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2479 โดยมีคำว่า จริยศึกษาอยู่ในความมุ่งหมายของการศึกษา 3 ส่วน คือ ทุพธิศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา

ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2479 เป็นต้นมา จึงใช้คำว่า จริยศึกษา เรียกแทนการศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติฯ ธรรมชาติ ธรรมชาติ วิชาหน้าที่พลเมือง และศึกธรรม สมบัติ ศรัทธา เป็นต้น

ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังพัฒนา จริยศึกษา มีความหมายแตกแยกออกไปเพื่อรับกับการพัฒนานี้ โดย

1. ให้จริยศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำไปสู่การเป็นผู้มีคิดธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดี เป็นพลเมืองที่ดี โดยมีต่อการปฏิบัติตามข้อปฏิบัติทางศาสนาเป็นส่วนสำคัญ
2. ความหมายของจริยศึกษารอบคุณค่านิยม ซึ่งเกิดมาจากขยายเนื้อหาทางศึกธรรม จริยธรรม ไปสู่การค่างรักษาวัฒนธรรม และการปลูกฝังค่านิยมทางประชาธิปไตย เป็นเรื่องของการปลูกฝังทางด้านจิตใจและความรู้สึกโดยตรง
3. ความหมายอีกอย่างหนึ่งของจริยศึกษา คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดกิจกรรมสัยหรือบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นการพัฒนาจริยธรรมโดยตรง

ดังนั้นความหมายของจริยศึกษา คือการให้การศึกษาเพื่อให้เกิดจริยธรรม จริยศึกษา จึงมีอยู่ 2 ส่วน คือ

1. ความรู้เชิงทฤษฎี หมายถึง เนื้อหาทางค้านจริยธรรม เกณฑ์การพิจารณาความดี
2. กับอีกส่วนหนึ่งคือ พฤติกรรม หมายถึง การปฏิบัติ การกระทำที่สังคมพึงประ日晚

การให้ผู้เรียนมีความรู้ทางทฤษฎีหรือหลักการ คือให้มีความรู้ว่าอะไรคือจริยธรรม การกระทำใดในสังคมเรียกว่าเป็นการกระทำดี นั่นคือมีความรู้ขัดแย้งว่าควรดำเนินชีวิตอย่างไรจะจะถูกหลักจริยธรรม เมื่อมีความรู้แล้วจะต้องนำมาปฏิบัติได้จริง ในชีวิต ซึ่งเป็นจุดหมายสำคัญของการสอนจริยศึกษา

แนวความคิดของจริยศึกษา

จริยศึกษานี้มีความหมายหลากหลาย ตั้งแต่การสอนให้บุคคลมีการประพฤติคิด ตามแนวคิด ศาสนา การฝึกให้บุคคลเป็นพลเมืองดีตามปัจจัตานทางสังคม (Norms) ไปจนถึงเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่พึงประ日晚ให้เกิดขึ้นในตัวสมาชิกของสังคม ดังนั้น การพัฒนาจริยศึกษาจะประสบความสำเร็จ เมื่อบุคคลที่ได้รับการพัฒนาเกิดคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
2. การมีค่านิยมเชิงจริยธรรม
3. การมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

ดังนั้น การจัดจริยศึกษาที่ถูกต้องกับสภาพปัจจุบัน คือการปลูกฝังอบรมบุคคลให้มีความรู้สึก และจิตใจเชิงจริยธรรม เพราะการสร้างเจตคติจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่ถาวร (โภวิท ประวัลพุกษ์ 2529, 16)

ความหมายของคุณธรรม

คุณธรรม มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก ซึ่งหมายถึง “คุณความดี” เป็นเรื่องของจิตใจเช่นเดียวกับจริยธรรม จริยธรรมกับคุณธรรมเป็นคำที่ใกล้เคียงกัน แต่ไม่ใช่

เรื่องเดียวกัน ใช้แทนกันไม่ได้ จริยธรรมมีความหมายเกี่ยวกับความประพฤติ การปฏิบัติ ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่ดีงาม หรืออุปต้องกับเกณฑ์ของสังคม ส่วนคุณธรรมเป็นเรื่องภายในจิตใจของคน

ปัญหาจริยธรรม

ปัญหาจริยธรรมในโลกปัจจุบันที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป สืบเนื่องมาจากการ เกริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และจิตใจของมนุษย์ นำไปสู่ความประพฤติการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงแนวไปจากมาตรฐานของสังคม ครุยิง ศรีกษะวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ เหล่านี้

ในสังคมปัจจุบันเกิดคำถกเถียงเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรม 2 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหารื่องความเสื่อมของจริยธรรม หรือไม่เสื่อม มีเหตุการณ์หลายอย่างในสังคมไทยที่ส่อแสดงให้เห็นว่า คนประพฤติปฏิบัติไปในทางไม่ดีมากขึ้น เช่น มีคดีอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นทุกวันทั่วประเทศไทย การใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาแทนการใช้เหตุผล คำถกเถียงก็มีความก้าวหน้ามากขึ้น จริยธรรม ศีลธรรม เสื่อมหรือคงเสื่อม
2. ปัญหารื่องการละเลยการปลูกฝัง สร้างเสริม พัฒนาจริยธรรมในครอบครัว สถานบันการศึกษา สังคมและสื่อแวดล้อมทั่วไป ในครอบครัวที่เริ่มนี้ปัญหามากขึ้น เช่น การหย่าร้าง การแตกแยก ครอบครัวมีปัญหา โดยเฉพาะในสังคมของอุดสาಹกรรม ครอบครัวขาดความอบอุ่นอย่างที่สังคมเกษตรกรรมเคยมี ในสถานบันการศึกษาแม้ว่าหลักสูตรได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ชัดเจน เรื่องค่านิยมและจริยธรรม แต่วิธีการที่จะนำเรื่องเหล่านี้ไปสู่เข้าชนบัณฑีปัญหาอย่างยังชั่ง ปัญหานี้ก็อีกปัญหาครุยิงและวิธีการปลูกฝังพัฒนาจริยธรรม

ในบทนี้เราจะพิจารณาสองข้อนี้ เพื่อเรียนรู้ปัญหาและนำเสนอความรู้นี้ไปเสนอเพื่อผู้ปฏิบัติจะได้เข้าใจและนำไปใช้ในการที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรมเยาวชนหรือผู้เกี่ยวข้องในสังคมไทยต่อไป

สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหานี้ในสังคมไทยและภัยคุกคามแก่เด็กปัจจุบัน

จากสภาพแวดล้อมในสังคมโลกปัจจุบัน พนักงานปัจจุบันที่เกิดกับมนุษย์ตั้งแต่แรกคลายคลึงกัน โดยเฉพาะในสังคมของประเทศไทย ถึงแม้ว่าใน พ.ศ. 2542 นี้ ประเทศไทยยังคงได้รับเป็นประเทศกึ่งเกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรมอยู่ แต่ในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ หาดใหญ่ โคราช ฯลฯ ก็ประสบปัญหานี้มากต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีประชากรมาก เพราะว่า ประชากรจากทั่วทุกภาคเดินทางเข้ามาเพื่อทำงานทำ เข้าสู่สังคมในเมืองใหญ่ สาเหตุของปัญหานี้มีดังนี้

1. เกิดจากความเครียดและความกดดันในสังคม

ความกดดันในสังคม ทำให้คนต้องพยายามต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรค ประสบการณ์ในการต่อสู้ สร้างความเข้มแข็งให้คนบางพวก แต่ในบุคคลที่อ่อนแอไม่ยอมต่อสู้จะประสบกับความดึงเครียดจนถึงขั้นฆ่าตัวตาย หรือหันไปใช้สิ่งเสพติดต่างๆ หนทางแก้ไขปัญหานี้มีอยู่ 2 วิธี คือ

1.1 รัฐต้องวางแผนทางทางแก้ไขสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด เป็นปัญหานี้ที่คนในกรุงเทพมหานครรอการแก้ไขจากรัฐบาลทุกฝ่าย การจราจรติดขัดมาก ๆ ทำให้คนเบ่งสัมภានทั้งที่ถ้าถึงมีอุบัติเหตุก็จะได้รับการรักษาอย่างรวดเร็ว ผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงหลายรายที่อาจเสียชีวิตในกรุงเทพมหานคร ประสบกับความกดดันเหล่านี้ บริษัทของคนท่านนี้ที่จะช่วยผ่อนหนักให้เป็นเบาได้ แต่ทั้งนี้รัฐต้องมีแผนชัดเจนที่จะป้องกันสังคมเยาวชนให้เป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว มีน้ำใจเมตตากรุณาคือกัน

1.2 โดยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม การปรับตัว (Flexible) จัดว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญที่คุณในบุคลากรต้องมี เพื่อช่วยตัวเอง การปรับตัวต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระดับครอบครัว สร้างความเข้าอกเข้าใจ การให้อภัยเห็นใจซึ่งกันและกัน ก็จะช่วยให้สามารถในการอบรมครัวเรือน มีความมั่นคงในจิตใจเพิ่มมากขึ้น จัดว่าเป็นการเริ่มต้นเตรียมบุคคลให้พร้อมที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ในสังคมให้ได้

2. ปัญหานั้นเกิดจากความก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี

ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยี ทำให้มนุษยชาติสามารถประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ขึ้นมาได้เป็นจำนวนมาก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สามารถช่วยให้การดำเนินชีวิตของคนมีความสะดวกสบายมากกว่าเดิม คนซึ่งต้องทำงานหาเงินเพื่อซื้อสิ่งประดิษฐ์สมัยใหม่นั้น ๆ ทำให้ต้องใช้เวลาและเงินมากขึ้น ดังนี้

2.1 เกิดความโลก แสร้งหาของใหม่ออยู่เรื่อย ๆ ไม่พอใจกับสิ่งที่ตนนี้อยู่ สร้างความทุกข์แก่ตนเอง

2.2 การเอาเปรียบผู้อื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ คนบุคคลใหม่ที่ไม่มีคุณธรรม จริยธรรมย่อมปฏิบัติในสิ่งที่ผิดหลักได้ง่าย นุ่งเอือดว่องฟ้ายเดียว ไม่คำนึงถึงผู้อื่น

2.3 ความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกัน การเห็นประโยชน์ส่วนตัวทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกขัดแย้งและเป็นศัตรูต่อผู้ที่ทำให้ตนเสียประโยชน์

การแก้ปัญหาที่อนุสัจจ์ดึงต้องนำคนเข้ามาดำเนินการ ไม่ว่าศาสนายใดของโลก ล้วนแนะนำสั่งสอนให้คนรักกัน ช่วยเหลือกันและกันและกันทั้งสิ้น แต่ในความเป็นจริง คนเป็นจำนวนมากคิดว่าตนเองเป็นผู้นับถือศาสนา ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยทราบถึงสาระ แนวความคิด และหลักธรรมที่ควรปฏิบัติของศาสนานั้น ๆ เลย

หลักธรรมของศาสนาทุกศาสนาต้องการให้คนให้ออยู่ในโลกทุกบุคคลสมัยอย่างมีความสุข ให้อย่างอัศจรรย์ เพียงแต่พุทธศาสนาอาจใส่ศึกษา พยายามปฏิบัติตามเท่านั้น ไม่ว่าการทำตนให้เป็นคนมีวิสัยทัศน์ (Vision) กล่าวไก่ ความไม่ยึดมั่น

การปรับตัว (Flexibility) ความอดทน (Patient) การให้ ล้านอยู่ในหลักธรรมของ
ศาสนาทั้งสิ้น

อุปสรรคในการปฏิรูปจริยธรรม

จริยธรรมตามหลักทางพุทธศาสนา หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ประเสริฐที่
ถูกต้องดิจิทัล ซึ่งเป็นการนองชีวิตทั้งชีวิต เมื่อจริยธรรมมีความหมายกว้างขวาง
ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน เป็นภูมิและอุปสรรคจะมีหลายประการด้วยกัน ดัง
นั้นจึงต้องทำความเข้าใจปัญหาเหล่านี้ ดัง

1. การมองจริยธรรมเป็นเรื่องรวมและกิจกรรมเฉพาะด้านหนึ่งของชีวิต
หมายความว่า เป็นกิจกรรมหนึ่งต่างหาก ล้านของจริยธรรมอย่างนี้ก็
จะก่อให้เกิดปัญหา เพราะเป็นการมองจริยธรรมตามแนวคิดทางๆ
สาหกรรมของตะวันตก ที่แยกความช้านาญพิเศษเฉพาะทาง การ
ปฏิรูปจริยธรรมจึงนอบหมายให้เป็นหน้าที่ของครู จริยธรรม
โดยเฉพาะ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วครูทุกคนมีหน้าที่สอนเด็กจริยธรรม
ในทุกสาขาวิชา เมื่อยกหน้าที่นี้แก่ครูจริยศึกษา ด้วยเวลาอันจำกัด
และขาดความช้านาญ ทำให้เกิดปัญหาและมีอุปสรรคในการพัฒนา
จริยธรรมแก่เยาวชนไทย
2. การมองจริยธรรมในแง่ความประพฤติมองว่าจริยธรรมคือความเมตตา
กรุณา ความกตัญญูต่อที่ ความสุภาพอ่อนโยน ความเคารพนับถือ
ฯลฯ ซึ่งล้านของเป็นรายการ ๆ อย่างนี้ ก็จะหาวิธีการฝึกเป็นเรื่อง ๆ
ไป ทำให้นองผ่านความเป็นจริงของชีวิตที่ว่า ระบบชีวิตของมนุษย์
ไม่สามารถแยกเป็นเรื่อง ๆ ทุกอย่างต้องสัมพันธ์กัน การจะพัฒนา
ฝึกฝนจริยธรรมที่แท้จริงนั้น จะต้องมองเห็นความสัมพันธ์หรือองค์
ประกอบเหล่านี้ว่าหัวข้อจริยธรรมต่าง ๆ นั้นทำงานสัมพันธ์กันอย่าง
ไร ยกตัวอย่างถ้ามองความเจริญในรูปของ

มโนทัศน์ (Concept) ของนักผลิตแล้ว จะต้องมีความรักความพอใจ (ฉันทะ) ในการทำงาน ถ้ามีความรักงานขึ้นมาแล้วก็อย่า去做งาน ความขันหม่นเพียรจะตามมา เมื่อขันทำงานความอดทนก็เกิดขึ้น ความตระหนุกจะตามมา ความสำเร็จที่ต้องการไม่ได้บังเกิดผลในทันที ความชื่อสั้นยังบังเกิดด้วย เพราะฉะนั้นการมีจริยธรรมเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคน สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งต้องมองหัวข้อความประพฤติในแง่ของลักษณะที่มีอยู่ในระบบความสัมพันธ์ และคุณว่าจะไปอย่างไรจะได้นำวิธีไปให้ สัมพันธ์กันนั้น ถ้าการพัฒนาจริยธรรมที่เป็นแกนหลักก็ได้ตัวหลักตามที่มีนั้น ๆ ในชีวิตจริงจริยธรรมอยู่เป็นขบวน ไม่ได้อยู่โดด ๆ ยกตัวอย่างเช่น ต้องการฝึกให้คนมีความกตัญญูกตเวที ถ้ามองเฉพาะตัว เป็นผู้ระลึกถึงคุณท่านแล้วก็ตอบแทน ก้มลงในแผ่ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลว่าจะทำอะไรให้พ่อแม่ หรือครูอาจารย์แต่ถ้ามองในแง่ของระบบชีวิตที่เป็นจริยธรรมทั้งหมด เป็นความสัมพันธ์ในระบบที่เป็นองค์กรรวม แล้ว ความกตัญญูกตเวทีจะท่อนไปถึงอะไร การระลึกถึงคุณงานความดีของผู้อื่นทำให้มองเห็นว่า ผู้อื่นมีคุณความดี อะไรที่เป็นประโยชน์การท่าคุณความดีที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตทำได้ อย่างไร เราจะถือเป็นตัวอย่างเพื่อปฏิบัติดน ให้อย่างไรบ้าง ซึ่งสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันไม่ได้มองในแง่ของความประพฤติแต่เดียว

3. การมองจริยธรรมในด้านจิตใจเพียงด้านเดียวของชีวิต ดังได้กล่าวมาแล้วว่าจริยธรรมตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องทั้งหมดของชีวิต จริยธรรมเป็นเรื่องการพัฒนาคนทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา หรือเรียกว่า พัฒนาทางกาย ทางสังคม ทางอารมณ์ และทางปัญญา กิจกรรมทุกอย่างสามารถองในแง่ต่าง ๆ เทืน จริยธรรมได้หมด ในกิจกรรมทุกอย่าง ในพฤติกรรมแต่ละครั้ง คนเราแสดงออก หรือทำอะไร มองในแง่จริยธรรมให้ชัดเจน

4. การมองวิธีธรรมเป็นเรื่องสมนดิ เป็นเรื่องของการที่สังคมหรือกลุ่มชน
ซึ่งกำหนดขึ้นมา หมายความว่า ความดี ความชั่วเป็นเรื่องสมนดิ
ความดีความชั่วเป็นเรื่องของสังคมที่จะบัญญัติขึ้นมา สังคมหนึ่งบอกว่า
อย่างนี้ดี ขณะที่อีกสังคมหนึ่งบอกว่าไม่ดี ถ้าคนคิดอย่างนี้แล้วจะมี
ปัญหาทางการพัฒนาจริยธรรม
  5. การมองวิธีธรรมในลักษณะวิธีธรรมเที่ยวน คือการประพฤติปฏิบัติเพื่อ
ต้องการผลประโยชน์จากอิทธิพลนั้น เป็นระบบวิธีธรรมเชิงธุรกิจ
หมายความว่า ในสิ่งใดที่ทำไม่ได้มีจริยธรรม
  6. การมองวิธีธรรมไม่ทั่วในระบบชีวิต ระบบการค้านินชีวิตของมนุษย์นี้
ความสัมพันธ์กับสังคมและธรรมชาติ ถ้ามองข้างนอกหนึ่งอย่างใด
ไปก็จะทำให้เกิดโภยภัยกับสังคมมนุษย์ได้ เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อม
น้ำเสีย ปัญหาโรคເຫດສ์ ปัญหาสารพิษต่างๆ เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง
กับจริยธรรมทั้งทางด้านกาย จิต สังคม และ ธรรมชาติ
  7. การมองวิธีธรรมขัดแย้งส่วนทางกับความสุข ทำให้เกิดปัญหาได้ ทั้งนี้
เพราะว่า จริยธรรมเป็นเรื่องเดียวกับความสุข ๆ มีบทบาทสำคัญต่อ
จริยธรรมอย่างมาก ถ้าต้องการให้เยาวชนมีความประพฤติดี ต้องทำให้
เด็กมีความสุขด้วย การพัฒนาจริยธรรม คือการพัฒนานี้ไปสู่ความสุข
ทางพุทธศาสนาเครื่องสำคัญความก้าวหน้าทางจิตใจคือ
1. ความร่าเริง	ความปราโมทย์
2. ความอิ่มใจ	ความบีติ
3. ความผ่อนคลายใจ ไม่เครียด	ความประسانต์
4. ความสุข	ความนิทานธิ
- (พระธรรมปีฉก 2534, 4 – 10)
- จากงานวิจัยของกรมวิชาการ เรื่อง “โครงการทดลองมาตรฐานแบบที่มี
ประสิทธิภาพ ต่อการเรียนการสอนจริยธรรม” ได้เสนอปัญหาในการสร้างเสริมจริย
ธรรม ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการฝึกอบรม ที่จะทำให้เกิดความชำนาญซึ่ง โดยไม่รู้สึกเบื่อ หรือรู้สึกว่าลูกบังคับ ซึ่งปัญหานี้อาจเนื่องมาจากตัวครุยองกี ซึ่งไม่มีหลักการของตน ไม่เข้าใจ หรือไม่รู้วิธีการในการฝึกอบรมว่าควรจะดำเนินการอย่างไรจึงจะได้ผล
2. ปัญหาที่เกี่ยวพันถึงความตั้นพันธ์ระหว่างศาสนา กล่าวคือ เราขังลังเล ใจว่า ควรกำหนดจริยธรรมสถาณีสั่งสอนอบรมเยาวชนโดยไม่ฝึกให้ศาสนาดี หรือจะใช้หลักจริยธรรมของศาสนาพุทธ ในแบบแรกจะทำให้คนไทยส่วนใหญ่ขาดโอกาสเรียนรู้พุทธศาสนาของตน ซึ่งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาของเองและสังคม และในแบบหลังจะก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือไม่ เพียงไร (กรมวิชาการ 2527, 61)

ประเภทของจริยธรรม

การแบ่งประเภทของจริยธรรม เพื่อความสะดวกต่อการนำไปประพฤติปฏิบัติ แม้ว่าจริยธรรมนั้นมีความตั้นพันธ์ชั้นชั้นต่อกันจนยากที่จะแยกจากกันได้ก็ตาม จริยธรรมอาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. จริยธรรมสำหรับผู้ครองเรือน หรือพวกอาภาริกชน หรือเรียกอีกอย่างว่า โสดิษธรรม
2. จริยธรรมสำหรับผู้ประพฤติพราหมณธรรมชรรช หรือพวกอนาคริคชน เป็นโภคุตตรธรรม

ความเดือน พันธุมนิวิน และ เพ็ญแข ประธานปีชงนีก แบ่งจริยธรรมออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง ระดับการมีความรู้เชิงค่านิยม ว่าการกระทำได้คีควรกระทำ และการกระทำได้ไม่ดีควรงดเว้น
2. ทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่เกี่ยวกับความ

- ขอบหรือไม่ขอบ ทำดีเป็นลักษณะทำถูกต้อง ทำขอบเป็นลักษณะทำถูก
ใจ การตัดสินความดี ความชอบ โดยถือเอาเกณฑ์ของความถูกต้องและ
ความถูกใจของบุคคลประเมินค่าจริยธรรม จึงเป็นทัศนคติเชิงจริยธรรม
3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การตัดสินใจที่จะกระทำการใด
พฤติกรรมหนึ่งของบุคคลลงไว้ จะต้องประกอบด้วยเหตุผลอย่างใด
อย่างหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นเฉพาะหน้านี้ และเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล
เกิดจากประสบการณ์และสติปัญญาของบุคคลนั้น
  4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง ผลรวมประสบการณ์ของบุคคลที่
แสดงออกมาในสิ่งที่สังคมยอมรับ และไม่ฝ่าฝืนค่านิยมของสังคม

เกณฑ์ในการคัดเลือกจริยธรรม

สาระ บัวครี ได้เสนอเกณฑ์ตามหลักจริยสังค์ 4 ของพระพุทธเจ้า โดย
เสนอเกณฑ์ในการคัดเลือกจริยธรรมไว้ 4 แนวทาง ดังต่อไปนี้ (กรณวิชาการ 2523,
21)

1. พิจารณาถึงปัญหา ปัญหาแต่ละบุคคลแต่ละสมัยมีความแตกต่างกัน จึง
ควรใช้ปัญหาเป็นหลัก
2. พิจารณาจริยธรรมที่สามารถแก้ปัญหาได้ เมื่อจากจริยธรรมต่าง ๆ มี
อยู่แล้ว การคัดเลือกจะพัฒนาจริยธรรมให้ได้ประโยชน์แก่สังคมซึ่งควร
คัดเลือกจริยธรรมที่ช่วยแก้ปัญหา夷านของคนและของสังคมได้ เพื่อ
ความอยู่รอดปลอดภัย มีความเจริญก้าวหน้าสุขสมบูรณ์
3. พิจารณาปัญหา จาก 2 ด้าน คือ
  - 3.1 ปัญหาเฉพาะหน้า หรือปัญหาระยะสั้น
  - 3.2 ปัญหาพื้นฐาน หรือปัญหาระยะยาว
4. พิจารณาคัดเลือก กำหนดจริยธรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับข้อ 1 – 3
ดังกล่าวแล้ว

จริยธรรมมีความสัมพันธ์กับค่านิยม จริยศาสตร์ จริยศึกษา และคุณธรรม ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จริยศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดจริยธรรม มีอยู่ 2 ส่วน กือ ส่วนที่เป็นทฤษฎี และส่วนที่เป็นพฤติกรรม ตามแนวความคิดของจริยศึกษาเกี่ยว ห้องสัมพันธ์กับจริยธรรม 3 ประการ กือ

1. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
2. การมีค่านิยมเชิงจริยธรรม
3. การมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

การพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมจำเป็นต้องศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิด ปัญหาของมนุษย์ในสังคม และการแก้ไขปัญหา นอกจากนั้นอุปสรรคในการปลูกฝัง จริยธรรมก็มีส่วนช่วยครูเตรียมการอบรมสั่งสอน และปลูกฝังที่ถูกวิธีต่อไป